

Ted Snider: Co Západ slíbil Rusku ohledně rozšiřování NATO?

- CZ24 News | 24. srpna 2022

RUSKO: V roce 2007 si ruský prezident Vladimir Putin postěžoval: „Co se stalo s ujištěními, která naši západní partneři dali po rozpuštění Varšavské smlouvy? Kde jsou tato prohlášení dnes? Nikdo si na ně ani nevzpomíná. Dovolím si však tomuto publiku připomenout, co bylo řečeno. Rád bych citoval projev generálního tajemníka NATO pana Woernera v Bruselu 17. května 1990. Tehdy řekl, že: *„Skutečnost, že jsme připraveni neumístit armádu NATO mimo německé území, dává Sovětskému svazu pevnou bezpečnostní záruku“*. Kde jsou tyto záruky?“

Putin citoval správně. Mohl dodat, jak víme z [nově odtajněných dokumentů](#), že Woerner také „zdůraznil, že Rada NATO a on sám jsou proti rozšiřování NATO (tento názor podporuje 13 ze 16 členů NATO)“. Generální tajemník NATO také 1. července 1991 ujistil Rusy, že při nadcházejícím setkání s polským Lechem Walesou a rumunským Ionem Iliescuem *„bude proti vstupu Polska a Rumunska do NATO, což již dříve prohlásil Maďarsku a Československu“* (dokument 30). Mnozí obviňují Putina z historického revizionismu a popírají, že by Západ někdy Rusku slíbil, že pokud bude sjednocenému Německu umožněno vstoupit do NATO, nebude se NATO rozšiřovat na východ. Jak však ukazují tyto tři citace z nejvyšších míst NATO, odtajněné dokumenty pevně dokazují, že NATO lhalo, když ve zprávě z roku 2014 uvedlo, že *„žádný takový slib nebyl učiněn a nikdy nebyly předloženy žádné důkazy, které by tvrzení Ruska podpořily“*.

Michail Gorbačov diskutuje o sjednocení Německa s Hansem-Dietrichem Genscherem a Helmutem Kohlem v Rusku, 15. července 1990. Foto: Bundesbildstelle / Presseund Informationsamt der Bundesregierung.

Ministr zahraničí James Baker rovněž trvá na tom, že žádný takový slib nebyl učiněn. Dne 9. února 1990 Baker slavně nabídl Gorbačovovi možnost volby: *„Chci vám položit otázku, na kterou nemusíte hned odpovídat. Předpokládejme, že dojde ke sjednocení, čemu byste dal přednost: sjednocenému Německu mimo NATO, naprosto nezávislému a bez amerických vojsk; nebo sjednocenému Německu, které si zachová spojení s NATO, ale se zárukou, že se jurisdikce nebo vojska NATO nerozšíří na východ od současné hranice?“*

Baker toto tvrzení odmítl a označil ho pouze za hypotetickou otázku. Další Bakerův výrok, který dříve nebyl zahrnut do citace, ale nyní byl na základě dokumentárního záznamu opět zařazen do scénáře, však toto tvrzení vyvrací. Poté, co Gorbačov na Bakerovu otázku odpoví: *„Je samozřejmé, že rozšíření zóny NATO je nepřijatelné,“* Baker kategoricky odpovídá: *„S tím souhlasíme“* (dokument 6).

Existují čtyři další odtajněná prohlášení, která nyní potvrzují důkazy proti Bakerovu tvrzení. Nejdůležitější je Bakerova vlastní interpretace jeho tehdejší otázky Gorbačovovi. Na tiskové konferenci, která následovala bezprostředně po tomto nejdůležitějším setkání s Gorbačovem, Baker oznámil, že *„jurisdikce NATO nebude přesunuta na východ“*.

Druhá věc je, že zatímco se Baker setkával s Gorbačovem, náměstek poradce pro národní bezpečnost Robert Gates položil stejnou otázku vůdci KGB Vladimíru Křjučkovovi, a to v jasně nehypotetické podobě. Zeptal se Kryuchkova, co si myslí o „návrhu, podle něhož by sjednocené Německo bylo přidruženo k NATO, ale v němž by se vojska NATO nepřesunula dále na východ, než jsou nyní?“. Gates pak dodal: *„Dá se nám to jako rozumný návrh“* (dokument 7).

Třetím důvodem je, že Baker položil ve stejný den stejnou otázku sovětskému ministru zahraničí Eduardu Ševardnadzemu. Zeptal se, zda „by mohl existovat výsledek, který by zaručil, že ve východní části Německa nebudou žádné síly NATO. Ve skutečnosti by mohl existovat absolutní zákaz“. Jak Baker tuto nabídku zamýšlel? M. E. Sarotte v knize *Not One Inch* (Ani o píd) uvádí, že Baker do svých poznámek napsal: *„Konečný výsledek: Sjednocené Něm. Zakotvená ve změněném (polit.) NATO – jehož juris. by se nepřesunula na východ!“*. Podle nyní odtajněného memoranda ministerstva zahraničí o jejich rozhovoru Baker již v tomto rozhovoru Ševardnadzeho ujistil, že „by samozřejmě musely existovat železné záruky, že se jurisdikce nebo síly NATO nepřesunou na východ“ (dokument 4).

A konečně, podle odtajněného memoranda ministerstva zahraničí z tohoto rozhovoru, ještě téhož rušného dne Baker Gorbačovovi a Ševardnadzemu řekl, vůbec ne formou otázky, že *„pokud budeme udržovat přítomnost v Německu, které je součástí NATO, nedojde k rozšíření jurisdikce NATO pro síly NATO o jediný palec na východ“* (dokument 5).

Přestože se jedná o nejdůležitější ujištění ministra zahraničí Bakera, není to jeho jediné ujištění. Dne 18. května 1990 řekl Baker Gorbačovovi při setkání v Moskvě: *„Chtěl jsem zdůraznit, že naše politika nemá za cíl oddělit východní Evropu od Sovětského svazu“* (dokument 18). A ještě jednou, 12. února 1990, je tento slib učiněn. Podle poznámek pořízených pro Ševardnadzeho na konferenci Open Skies v Ottawě Baker Gorbačovovi řekl, že *„pokud United [sjednocená] G[ermánie] zůstane v NATO, měli bychom dbát na nerozšiřování její jurisdikce na východ“* (dokument 10).

Bakerovo ujištění Gorbačovovi a Ševardnadzemu potvrdilo a sdílelo i ministerstvo zahraničí, které 13. února 1990 informovalo americké ambasády, že „ministr dal jasně najevo, že ... podporujeme sjednocené Německo v rámci NATO, ale že jsme připraveni zajistit, aby se vojenská přítomnost NATO nerozšiřovala dále na východ“.

Vyšetřování Johna Herbsta a Johna Kornbluma z roku 1996 se nejen stalo oficiální politikou USA, ale podle Sarotteho „díky oficiální imprimatur a širokému rozšíření... pomohlo formovat americký postoj

ke kontroverzi toho, co přesně bylo řečeno..." Herbst a Kornblum dospěli k závěru, že poskytnutá ujištění neměla žádnou právní platnost. Tento úsudek mohli učinit na základě oddělení ústních slibů od písemných dokumentů, v nichž *„není žádná zmínka o rozmístění jednotek NATO za hranicemi Německa“*.

Šetření nepopřelo, že byla poskytnuta ústní ujištění. A žádný ruský představitel nikdy netvrdil, že byly v dokumentech napsány; ve skutečnosti litoval, že nebyly. Ale i písemné dohody lze porušit a výsledky USA v dodržování písemných slibů nejsou o mnoho lepší než výsledky v dodržování ústních slibů, jak o tom svědčí Trumpovo porušování íránské jaderné dohody JCPOA a Bidenovo časté porušování společných komuniké podepsaných s Čínou ohledně Tchaj-wanu. Tato bilance vedla Putina 21. prosince 2021 ke stížnosti, že *„dobře víme, že ani právní záruky nemohou být zcela bezpečné, protože Spojené státy snadno odstoupí od jakékoli mezinárodní smlouvy, která pro ně přestala být zajímavá...“*

Rozdíl, o který se Herbst a Kornblum opírají, je projevem právní sofistiky. V článku *„Deal or No Deal? The End of Cold War and the U.S. Offer to Limit NATO Expansion“* Joshua R. Itzkowitz Shiffrinson tvrdí, že ústní dohody mohou být právně závazné a že „analytici již dlouho chápou, že státy nepotřebují formální dohody, na nichž by založily svá budoucí očekávání“. Ústní dohody jsou základem diplomacie. Shiffrinson tvrdí, že neformální dohody jsou pro politiku důležité a že byly zvláště důležité pro diplomacii mezi USA a Ruskem během studené války. Jako příklad uvádí řešení kubánské raketové krize prostřednictvím neformálních ústních dohod a „studenoválečný řád, [který] vznikl na základě tichých iniciativ USA a Sovětského svazu v 50. a 60. letech 20. století, které pomohly oběma stranám najít způsoby koexistence“. Ústní dohody mezi USA a Ruskem „byly během studené války hojné“, říká Shiffrinson. Důvěřovat ústním slibům učiněným v roce 1990 nebylo nic nového.

Shiffrinson dále zdůrazňuje, že ústní dohody „mohou představovat závaznou dohodu za předpokladu, že se jedna strana vzdá něčeho hodnotného“ jako protihodnoty za to, co druhá strana slíbila na oplátku. Gorbačov jistě chápal Bakerovy sliby tímto způsobem, neboť souhlasil s tím, že sjednocené Německo bude začleněno do NATO výměnou za „železnou“ záruku, že se NATO nebude rozšiřovat dále na východ. Teprve po těchto jednáních s Bakerem Gorbačov souhlasil se sjednocením Německa a vstupem do NATO. Slib „ani o píď“ byl podmínkou Gorbačovova souhlasu se sjednoceným Německem v NATO. Gorbačov ve svých pamětech označil rozhovor s Bakerem z 9. února za okamžik, který „uvolnil cestu ke kompromisu“.

A sliby, které Baker dal, nebyly jedinými sliby, které byly Rusku dány. Ujištění přicházela z nejvyšších míst NATO a od Roberta Gatese, který na rozdíl od Bakera a NATO svými sliby nikdy neklamal. V červenci 2000 Gates kritizoval „prosazování rozšiřování NATO na východ [v 90. letech], když Gorbačov a další byli přesvědčeni, že k tomu nedojde“.

Stejně sliby učinili i představitelé několika dalších národů. Dne 15. července 1996 nynější ministr zahraničí Jevgenij Primakov, který „procházel materiály v našich archivech z let 1990 a 1991“, podle Sarotta prohlásil, že *„bylo jasné... že Baker, Kohl a britští a francouzští představitelé John Major a François Mitterrand řekli Gorbačovovi, že ani jedna země, která opustí Varšavskou smlouvu, nevstoupí do NATO – že se NATO nepřiblíží k Rusku ani o píď“*.

Důležité je, že tytéž sliby učinili i němečtí představitelé. Západoněmecký kancléř Helmut Kohl se s Gorbačovem setkal den po Bakerovi, 10. února. Ujistil Gorbačova, že „NATO přirozeně nemůže rozšířit své území na současné území NDR [východního Německa]“. Ještě jasněji Gorbačovovi sdělil, že *„jsme přesvědčeni, že NATO by nemělo rozšiřovat svou působnost“* (dokument č. 9). Současně západoněmecký ministr zahraničí Hans-Dietrich Genscher ostře sděloval Ševardnadzemu, že *„pro nás je to jasné: NATO se nebude rozšiřovat na východ“*.

Eduard A. Ševardnadze (vpravo) vítá Hanse-Dietricha Genschera (vlevo) a Helmuta Kohla (uprostřed) při jejich příjezdu do Moskvy 10. února 1990 k jednání o znovusjednocení Německa. Foto: AP Photo / Victor Yurchenko.

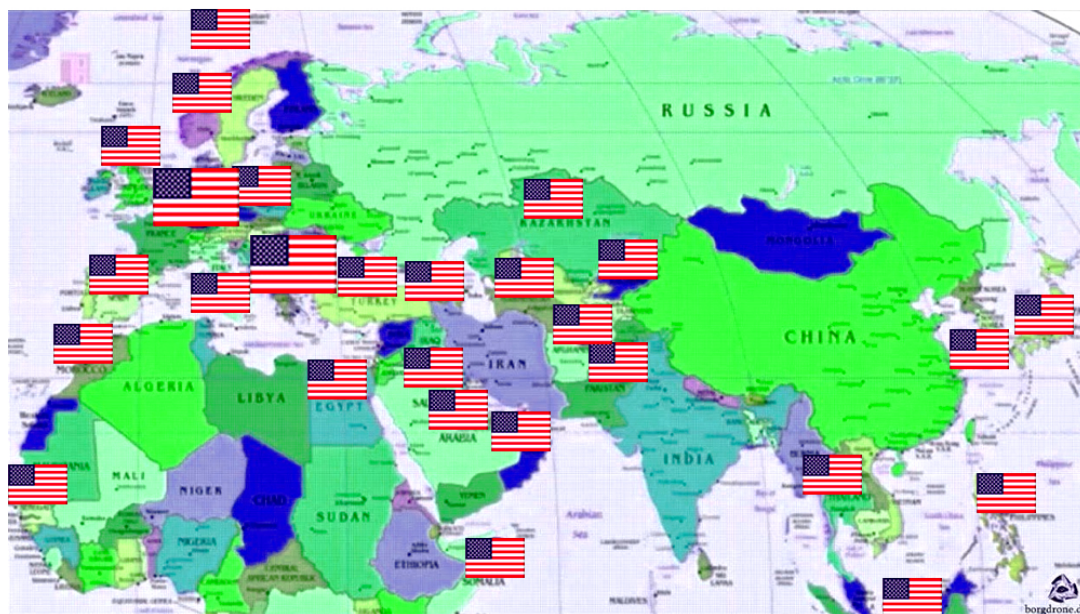
5. března 1991 si britský velvyslanec v Rusku Rodric Braithwaite do svého deníku [zapsal](#), že když se ruský ministr obrany Dmitrij Jazov vyjádřil, že se „obává, že Češi, Poláci a Maďari vstoupí do NATO“, britský premiér John Major ho ujistil, že se nic takového nestane“ (dokument 28). Když se Jazov Majora výslovně zeptal na „plány NATO v regionu“, britský premiér mu řekl, že on sám „nepředpokládá ani nyní, ani v budoucnu okolnosti, za nichž by se východoevropské země staly členy NATO“ (dokument 28). Dne 26. března 1991 britský ministr zahraničí Douglas Hurd informoval sovětského ministra zahraničí Alexandra Bessmertnycha, že „v NATO neexistují žádné plány na začlenění zemí východní a střední Evropy do NATO v té či oné formě“ (dokument 28). V článku z července 2016 Braithwaite napsal, že „americký ministr zahraničí James Baker 9. února 1990 prohlásil: „Domníváme se, že konzultace a diskuse v rámci mechanismu 2+4 by měly poskytnout záruku, že sjednocení Německa nepovede k rozšíření vojenské organizace NATO na východ“.

Jasnost dokumentárních záznamů je relevantní i dnes, protože naznačuje, že když Rusko hovoří o konečné červené linii při rozšiřování NATO na Ukrajinu a až k ruským hranicím a o slibech Západu, že jurisdikce ani síly NATO se nerozšíří za hranice Německa, nejedná se o historický revizionismus, jak Západ obviňuje, ale **o vyjádření skutečných existenčních obav a legitimních očekávání, že Západ dodrží sliby**, které dal, výměnou za to, že Rusko dodrží slib, který dalo při jednáních v letech 1990 a 1991.

Poznámka editora

Pokládám za vhodné doplnit článek mapkou amerických základen kolem Ruska. Připomínám, že USA má přes 700 vojenských základen po celém světě. Rusové mají 3. Slovy tři.

U.S. Bases Near Russia

[Klikněte pro zvětšení](#)

V této souvislosti také upozorňuji na včerejší článek Mariana Kechlibara na Neviditelném psu Mělo/má Rusko důvod bát se invaze?. Kechlibara jsem celkem uznával, ale tím článkem hodně v mých očích klesl. Připouští, že základny kolem Ruska jsou, ale bagatelizuje jejich význam tvrzením, že „jsou příliš malé na to, aby představovaly hrozbu“. Doslova napsal: „Většina základen jsou relativně malé objekty, jejichž personál se počítá ve stovkách, maximálně v nižších tisících.“ A dále pak rozebírá, že by se do těch malých základen nevešly velké kontingenty vojsk. Ježkový oči! To je argument! Takže když budu na někoho mířit pistolí a přinutím ho, aby dělal věci, které nechce, a pak budu u soudu argumentovat tím, že to „byla jen malá pistole“, myslíte, že to soudce uzná jako důkaz mé neškodnosti? Myslíte, že mě osvobodí? Proč to jindy rozumný Kechlibar dělá?

AUTOR: Ted Snider

[ZDROJ](#)

Překlad: zvedavec.news